

GRADANSKA ZNANOST

U Geodetskom listu već je pisano o građanskoj znanosti (*citizen science*), ali pod naslovom „Sudjelovanje javnosti u znanstvenim istraživanjima“ (Frančula 2016). U tom se tekstu navodi da još nije predložen odgovarajući hrvatski naziv, a Google Scholar pronašao je naziv građanska znanost u tekstovima nekoliko članaka. Do 29. siječnja 2025. u CroRIS je uvršteno osam radova s nazivom građanska znanost u naslovu, a 22 rada imaju taj naziv kao ključnu riječ. Google Scholar pronalazi ga u naslovima 14 radova i u tekstovima 1140 radova, a *citizen science* u naslovima 14 500 radova.

Skarlatidou i dr. (2024) navode definiciju građanske znanosti prema Oxford English Dictionary iz 2014.: građanska znanost definirana je kao znanstveni rad koji poduzimaju članovi opće javnosti, često u suradnji s profesionalnim znanstvenicima i znanstvenim institucijama ili pod njihovim vodstvom. Naglašavaju da se građanska znanost primjenjuje u gotovo svim znanstvenim disciplinama, a dodatno je potaknuta političkim okvirima kao što je Europska interpretacija otvorene znanosti, UN-ovi ciljevi održivog razvoja, Program UN-a za okoliš i mnoge politike zaštite okoliša na državnoj razini. Među primjerima navode i *Atlas of Living Australia* (tj. portal podataka o australskoj bioraznolikosti) koji je izvijestio da 50 % svojih podataka 2023., tj. 115 milijuna zapisa, dolazi iz građanske znanosti.

Sve veća primjena građanske znanosti nije mimoišla ni geografiju i geoinformacijske znanosti jer se građani u mnogim projektima građanske znanosti služe geoinformacijskim tehnologijama u prikupljanju, obradi, vizualizaciji i širenju podataka. Skarlatidou i Haklay (2021) definiraju geografsku građansku znanost (*geographic citizen science*) kao građansku znanost koja uključuje primjenu geoinformacijske tehnologije za prikupljanje, analizu i širenje podataka koje su prikupili neprofesionalni sudionici na sustavan i objektivan način.

Skarlatidou i dr. (2024) otkrili su da većina od 229 projekata geografske građanske znanosti koje su analizirali ima fokus na praćenju bioraznolikosti i da su koncentrirani u Sjedinjenim Državama, nakon čega slijedi značajan broj projekata s globalnim opsegom. Smatraju da građanske znanstvene aplikacije trebaju bolje uključiti kartografske principe u oblikovanje svojih geografskih komponenti. Na primjer, mjerilo i legende trebale bi biti vidljive u svakom trenutku. U zaključku ističu da se građanska znanost već smatra glavnim sredstvom u provedbi Agende za održivi razvoj do 2030., pomažući znanstvenicima u prikupljanju podataka na dosad neviđenim prostorno-vremenskim razmjerima, i tako sudjeluju u istraživanju nekih od najvećih globalnih izazova s kojima se naša društva suočavaju.

Literatura

- Frančula, N. (2016): Sudjelovanje javnosti u znanstvenim istraživanjima, Geodetski list, 70 (93), 1, 95–96, <https://hrcak.srce.hr/clanak/413512>, (27. 1. 2025.).
- Skarlatidou, A., Haklay, M. (Ed.) (2021): Geographic Citizen Science Design, No one left behind, UCL Press, University College London, London, <https://library.oapen.org/handle/20.500.12657/51788>, (29. 1. 2025.).
- Skarlatidou, A., Moreu, M., Haklay, M. (2024): The Utilization of Maps in Geographic Citizen Science: A Preliminary Analysis of Usability and User Experience Issues and Opportunities, Annals of the American Association of Geographers, 115, 2, 316–333, <https://doi.org/10.1080/24694452.2024.2426714>, (27. 1. 2025.).

Nedjeljko Frančula